

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

I. Al. Brătescu-Voinești
Niculăiță Minciună

© Editura Herra.

Editura HERRA
OP 5 - CP 39
Comenzi la:
tel./fax: 0248.22.21.98
mobil: 0747.08.11.22

Prezentare grafică: S.C. PAVCON M.O. Grup SRL
Tel.: 0723.269.040
pavcon@yahoo.com
Coperta: Valentin Tănase

ISBN 10: 973-7923-65-0
ISBN 13: 978-973-7923-65-3

Tipografia **SHIK & ȘTEFAN** SRL
str. N. Drăgan nr. 10, sector 5, București

I. Al. Brătescu-Voinești

NICULĂIȚĂ , MINCIUNĂ

Editura HERRA

CUPRINS

Întuneric și lumină.....	5
Minunea.....	12
Puiul.....	19
Moartea lui Castor.....	25
Bietul Tric.....	31
Privighetoarea.....	34
Nicușor.....	37
Niculăiță Minciună.....	44
Sminteala lui Radu Finuleț.....	71
În lumea dreptății.....	77
Scrisorile lui Mișu Gerescu.....	140
„Călătorului îi șade bine cu drumul“.....	166
Blana lui Isaia.....	176
Cocoana Leonora.....	184
Metamorfoza.....	189

ÎNTUNERIC ȘI LUMINĂ

Predoslovie

De unde mi-au venit valurile de amărăciune, care încet, pe nesimțite, îmi umpluseră sufletul de întuneric? Până adineauri mi-era bine, glumisem -- și acum, în trăsura care mă ducea la gară, mă simțeam năpădit de o silă nemărginită: silă de alții, silă de mine, silă de tot... Desigur, vremea mi-o strecurase în suflet picătură cu picătură: frigul și umezeala acestei seri cenușii de iarnă, lipsită până și de înseninarea zăpezii -- vrăjmășia câinoasă a vântului, care frământa, chinuia crengile pomilor.

Gara, cu treptele murdare și alunecoase, cu înghesuiala unor oameni grăbiți și brutali venea numai bine să umple paharul...

Era încă devreme pentru trenul meu. Deocamdată, pe linia întâi, lângă peron, aștepta un expres gata de plecare. Priveliștea luminii vii din vagonul-restaurant, a luminii discrete din vagonul de dormit, răsuflarea rară și gravă a locomotivei strălucitoare îmi adăugau adâncă părere de rău că nu-mi era îngăduit și mie să plec așa, departe, undeva cu cer senin, cu lucruri frumoase de văzut...

Un domn elegant, care venea să se urce în expres, dând cu ochii de mine, se opri o clipă și, întinzându-mi mâna:

— Ce mai faci, măi?

— Bine.

— Nu te-am mai văzut de mult... Ai îmbătrânit...

Era în privirea lui, în accentul vocii lui, în toată înfățișarea lui un fel de mărinimoasă compătimire. Un general care-și întâlnește o fostă ordonanță cam așa i-ar vorbi.

Apoi, fără să-l întreb, cu tonul cu care spui lucruri fără nici o însemnătate:

— Mă duc prin Italia: Roma, Florența, Neapole... De-acolo la Monte-Carlo și pe urmă la Paris.

— Călătorie bună și petrecere bună.

— Mulțumesc.

După un pas spre tren, se întoarse în loc:

— Apropo! Mai deunăzi se vorbea într-un loc de unul care a scris niște poezii, nuvele, nu-mi aduc bine aminte... Tu ești?

— Poate.

— Ei bravo! Îmi pare bine. Te lăuda. *Parole d'honneur*...

Peste câteva clipe expresul pieri în întunericul nopții, ducând cu dânsul o parte din mine...

Singur, în compartimentul friguros, cu lampa afumată, îmi doream un somn adânc și vindecător, când ușa se deschise cu zgomot, până la clanță, ca să poată intra concetățeanul meu Gheorghiu.

Numai de pe înfățișarea lui – de pe umbletul îndrăzneț, cu pieptul scos înainte, cu capul în sus – de pe privirea când hotărâtă, când șireată – cineva, fără să-l cunoască, bănuiește că e un învingător. Și bănuiala e întemeiată. Învingător e – căci, prin toate mijloacele care i-au stat la îndemână, și-a făcut o situație ades criticată, dar mai ades pizmuită.

După ce, înfruntând frigul din vagon, își scoase paltonul de pe dânsul, îmi zise, zâmbind cu disprețuitoare compătimire:

— Mă uitam la tine adineauri... Hm! de, băiete, cine e de vină că nu poți pleca și tu ca alții?

— Dar cine ți-a spus dumitale că aș vrea să plec și eu?

— Cine!? Tu însuși, cu ochii care ți se scurgeau după expres; cu oftatul adânc când a pornit-o. Doar că nu strigai: „Luați-mă și pe mine!”

Era așa de adevărat, încât simțeam că mă roșesc.

— E, dragă! Dacă mă ascultai pe mine, azi erai departe și nu duceai jindul după fericiri atât de ieftine... Dar ți-a plăcut să visezi, să nu te trezești niciodată... Și, în vremea când toți cu care ai plecat într-un pas ți-au luat-o înainte, tu stai de fleacuri de nuvele, ca un băietan de optsprezece ani... Au și astea haz până la o vârstă. Fiecare trece în viața lui printr-o epocă de astea. Poate că și eu am rimat în viața mea o strofă... Dar m-am trezit. Am înțeles rostul lumii, am înțeles că omul o dată trăiește și că, prin urmare, trebuie să stoarcă toată fericirea pe care poate să i-o dea viața, – și m-am vindecat de *meteahna* poeziei și m-am înhămat la muncă serioasă... O fi având și scrisul rostul lui, în alte țări cu cititori nenumărați, unde un scriitor poate să trăiască numai din munca lui de scriitor; dar într-o țară păcătoasă, cu douăzeci la sută știutori de carte, dintre care nici a zecea parte nu citesc!... Dar ți-am mai vorbit eu de-astea, și degeaba...

Prietenul tăcu, ridică din umeri și se lungi pe canapea cu mâinile sub căpătâi. După o pauză adăugă cu ochii închiși:

— Și apoi acum e și prea târziu...

Și iar după o pauză mai lungă, căscând:

— ... 'ai... 'ine luai în arendă o moșie de-Academiei...

Nu răspunsei nici un cuvânt... De mai multe ori îmi spusese prietenul că el are somnul la poruncă, dar nu-l crezusem... Acum

I. Al. Brătescu-Voinești

însă răsuflarea lui egală și șuierătoare îmi dovedea că adormise frumos, lăsându-mă pradă gândurilor pe care le sădiseră vorbele lui în sufletu-mi pregătit parcă înapoi pentru asemenea răsaduri... Și mă gândeam: „Nu cumva a avut și are dreptate? Așa e. Toată viața e un război. Toate viețuitoarele se luptă aprig, se luptă fără preget, ca să-și câștige un loc mai prielnic la masa vieții... Și e o singură lume și o singură viață, din care va să scoți cu strășnicie toată fericirea cu putință. Așa se merge, poate, în pas cu rostul lumii. Și orice înclinare care știrbește vitejia în lupta vieții e o slăbiciune care te face să rămâi în urmă, învins și strivit... Și nu cumva știința și arta sunt deșertăciuni ca toate deșertăciunile?...“

Mi se părea că vântul, care acum șuiera în ferestre, pătrundea până în inima mea urlând a pustiu...

Cu o astfel de stare sufletească m-am coborât să-mi cumpăr țigări, într-o stație de încrucișare, în care trenul se oprea câteva minute. Restaurantul era gol. Numai colo, la masa de lângă sobă, un căpitan de infanterie, bătrân, cu tâmplele albe, sta cu capul rezemat în palmă, dus pe gânduri. Desfăcând încet pachetul de țigări, mă uitam la el și mă gândeam: „De ce o fi rămas căpitan până la o vârstă așa de înaintată? Vițios? mărginit? ori împrejurări nenorocite? ori un învins?...“

Băiatul care-mi adusese țigările mă întrebă, pomenindu-mi numele, dacă mai doresc ceva.

La auzul numelui meu, căpitanul se uită lung la mine, se codi câteva clipe, apoi, ridicându-se, înaintă spre mine cu chipiul în mână și mă întrebă cu blândețe:

— Dumneavoastră sunteți scriitorul?

— Da.

Niculăiță Minciună

— A! dați-mi voie să vă mulțumesc pentru ceasurile de fericire pe care ni le-ați procurat și mie, și familiei mele, în vacanța trecută... Am o fată care citește foarte bine... Seara, după-masă, ne citea din cartea dumneavoastră... Ne-ați produs o mulțumire... Ce bine o să le pară când le-o spune că v-am cunoscut!

— Domnule căpitan, sunt foarte măgulit de omagiul...

Atât am apucat să îngân căpitanului, pe care nu știu cum îl cheamă, pe care nu l-am mai văzut niciodată, dar pe care niciodată nu-l voi uita...

Acum, întors în vagon, privind somnul liniștit al prietenului, mă gândeam la glasul blând al căpitanului și la vorbele lui, și-mi ziceam: „Va să zică am dus un strop de fericire în casa lor... Câteva clipe i-am făcut să uite propriile lor nefericiri și să se înduioșeze de ale altora... Are o fată care citește bine... Seara, după-masă... desigur în sufragerie, după ce s-au adunat tacâmurile și firmiturile... Un cerc mare de lumină jos, care îmbrățișează întreaga familie, și un cerc mai mic sus pe tavan... Desigur prâslea cere ceva mămişii, și căpitanul îl dojenește cu degetul arătător ridicat în sus: «Puiule, sst! ți-am spus: când citește Lenuța, să stai cuminte». Un strop de fericire am dus eu în casa lor!...“

Nu știu cum s-a urmat înlănțuirea gândurilor mele, dar știu că peste câțeva vreme îmi venea să-mi scutur prietenul, să-l trezesc și să-i strig:

„Nu, *omul* nu e numai o ființă care se naște, mănâncă, doarme, se înmulțește și moare, ca toate celelalte viețuitoare; *omul* nu e numai o ființă care, cu șiretenie ori cu brutalitate, călcând și strivind pe alții, caută să-și cucerească un loc la ospățul vieții... *Omul* e o ființă care e uneori mai puțin înarmată pentru izbândă,

I. Al. Brătescu-Voinești

dar, spre deosebire de toate celelalte viețuitoare, năzuiește ca în această oglindă a conștiinței, cu care a fost hărăzit, să cuprindă o cât mai mare parte a lumii pe care trăiește, – o ființă care, cu această scânteie de dumnezeire, caută să pătrună bezna de îndoieli și de taine care-l împresoară... Nu, știința nu e o zădărniciie ca toate zădărniciile... Știința e scopul pe care-l urmărește firea întregă de la începutul începutului, de vreme ce, în lungul lanț al viețuitoarelor până la om, deosebirea de căpetenie de la una la alta a fost un *spor de pricepere*... Și între oameni, cine face fala și mândria și podoaba omenirii nu sunt cei ce s-au înfruptat cu belșug din bunurile lumești, ci acei care au putut cuprinde în mintea lor o mai mare parte a lumii în care au trăit, – acei care uneori cu prețul vieții lor au căutat să dezvelească tainele lumii... Și nu, arta nu e o zădărniciie ca toate zădărniciile. Artistul ajută înfăptuirea sporului de pricepere. Admirația, ori înduioșarea pentru suferințele altora aduc omului lepădarea de sine, dezrobirea minții de cele prea pământești...“

Ridicându-mă în picioare, am dat cu ochii de harta țării, ținută în peretele vagonului, și mi-am adus aminte de cuvintele prietenului, care și acum dormea liniștit: „țară ticăloasă“...

„Nu, am îngânat încet. Nu «țară ticăloasă». Țară mică, țară nouă, țară de prefaceri... Cererile de dreptate, care-i răsună de la un capăt la altul, dovedesc că se trezește... Și cel mai puternic, cel mai sfânt temei al acestor cereri nu e numai alinarea durerii pe care o aduce căpătarea unui codru mai mare de pâine, ci e nădejdea că la adăpostul dreptății vor putea cât mai mulți să se ridice spre lumină și spre adevăr, și că din rândurile lor vor răsări cândva minți luminoase, care să fie mândria neamului nostru, împlinirea chemării lui pe lume...“

Niculăiță Minciună

Harta asta era portretul țării mele, „draga mea“.

Îmi venea să-l mângâi...

Și atunci, spre a mulțumi lui Dumnezeu de înseninarea sufletească pe care mi-o adusese, sub înfățișarea unui căpitan cu tample albe, lăsându-mă pradă unor vechi metehne, m-am trezit punând cuvinte pe ritmul roților trenului... raza de lumină... care însenină... suflet mohorât...

*Lacrămile mele
Prefă-le-n mărgele,
Să fac dragei mele
Podoabă la gât.*

MINUNEA

Am fost într-una din zilele trecute, împreună cu un neprețuit prieten al meu, martor la săvârșirea uneia din cele mai minunate isprăvi din câte am văzut în viața mea. Face să v-o povestesc și dumneavoastră.

Eu, după cum veți fi aflat, am patima pescuitului. Vara, în lunile de vacanță, mă duc într-o regiune de munte și-mi petrec cea mai mare parte din vreme pe marginea izvoarelor, pescuind păstrăvi cu undița. Cine nu știe cum se practică pescuitul păstrăvilor cu musca artificială nu-și poate închipui farmecul acestei îndeletniciri. Își închipuie că pescarul de păstrăvi se așează pe marginea apei, aruncă undița în apă și așteaptă, cu ochii ațintiți asupra dopului, să-l vadă mișcând sau scufundându-se. Nici prin gând nu-i trece că pescuitul păstrăvului e un sport greu, care nu îngăduie o clipă de ședere.

Am să mă hotărâsc într-o zi să scriu pe îndelete despre această îndeletnicire și o să rog și pe un prieten dibaci să-mi facă ilustrații...

Și cum vă spusei, în vacanță mă duc la munte; iar primăvara și toamna mă duc uneori la Snagov, unde, din barcă, pescuiesc bibani, plătică și știucă.

În țara noastră, și mai ales în vechiul regat, pescuitul cu undița e o îndeletnicire foarte desconsiderată. În afară de pescarii

Niculăiță Minciună

de meserie, e practicat de bărbieri și de lăutari; și iacă eu nu cunosc opt oameni de condiție socială mai ridicată, care să se îndeletnicească cu pescuitul. Oamenii gravi, oamenii serioși, când văd pe unul cu undița, îl privesc cu un zâmbet de ușoară batjocură și s-ar considera micșorați dacă și-ar pierde măcar un sfert de ceas din prețiosul lor timp pe marginea unei ape, cu undița în mână.

Eu unul nu mă mândresc, dar nici nu mă rușinez că sunt pătimi-maș pescar.

Pe țărmurile apelor, ori pe luciul lacurilor am trăit ceasuri de fericire și de încântare, pe care în zadar le-am căutat aiurea.

Luați-o așa, binișor, în sus, pe țărmul unui pârau de munte, și ascultați-l.

Ce nu te face să auzi clocotirile apei lui printre pietre?

Neconținut te întorci să cauți cu ochii: unde sunt copiii care râd, sau care cântă așa de frumos în cor? unde e femeia al cărei glas tânăr plânge atât de duios? unde sunt unchiașii care vorbesc pe șoptite? Cine te-a strigat așa de deslușit pe nume?...

Așezați-vă jos pe marginea unui râu și priviți la apa care se scurge sub umbra animilor și a sălciilor, și o să simțiți cum vă ia și vă duce cu dânsa toate amărăciunile, toate necazurile, toate gândurile rele. Peste câtăva vreme vă simțiți sufletul spălat, primit, liniștit.

Eu vă mărturisesc că pe marginea apelor îmi dau gândurile la trior. Pleava se alege singură și pleacă cu apa. Acolo, pe marginea apelor, nemulțumiri, amărăciuni, care în oraș îmi păreau catastrofale, se reduc singure la proporții neînsemnate; credințe ce-mi păreau neștrămutate se destramă și se spulberă; ambiții și dorințe, ce cu o jumătate de ceas înainte îmi păreau grozav de legitime, mi se vădesc deslușit ridicole și vane.